

Милорад Радојчић

Окружни физикус др Селимир Ђорђевић

Тек у другој половини 19. века у Ваљеву и околини долази до снажнијег развоја здравствене службе. Томе су значајно допринели: радикалнија промена друштвено-економских односа, запошљавање школованих медицинских кадрова, образовање шпитиљског фонда, оснивање и изградња зграде болнице, отварање прве апотеке, подизање нивоа здравствене културе, промена хигијенских прилика. Посебно крупан догађај у развоју здравствене службе у ваљевском крају представља завршетак изградње болничког објекта и његово опремање 1885 и 1886. године¹. То је омогућило да се у овом граду на Колубари запосли и радно ангажује плејада истакнутих здравствених радника Србије крајем 19. и у првој половини 20. века. Међу њима веома запажено место припада др Селимиру Ђорђевићу окружном физикусу.

Његово име и презиме подсећа на трагичне и историјске напоре мале Србије у Првом светском рату; на славну Церску и Колубарску битку; на пале јунаке и хероје, на огромне жртве једног малог народа. У време највеће епидемије, као управник четири резервне болнице, Селимир није штедео своју снагу. За њега није довољно рећи да је био народски лекар, велики патриота и хуманиста. Пошто се 2006. године навршило 140. година од његовог рођења учестала су размишљања да ли смо довољно учинили да га заштитимо од заорава?

Кључне речи: Ваљево, епидемија тифуса, пожртвовање, патриотизам, поштење.

И поред солидно организоване здравствене службе почетком 20 века здравствена ситуација у Ваљеву и околини била је тешка. Повремено су се јављале разне заразне болести: шарлах, тифус, скрофулоза, а најраспрострањенија је била туберкулоза која је односила многе животе. Таквом стању пре свега доприносило је непостојање водоводне и канализационе мреже; нехигијенски и веома тешки услови живота и рада, нарочито у Тешњару. Окружна болница, која је примала болеснике из свих насељених места са подручја тадашњих пет срезова ваљевског округа, временом је запала у веома тешку кризу. Све чешћа појава разних заразних болести представљала је повод и разлог за оштру критику на рачун здравствене службе. Када се 1905. године у ваљевској касарни разболело 100

¹ Мирослав Перишић: ВАЉЕВО ГРАД У СРБИЈИ КРАЈЕМ 19. ВЕКА, Београд – Ваљево, 1998, 149.

војника од тифуса београдски лист „Вечерње новости“ су писале: „Боље би било да се више бриге посвети народном здрављу неголи куглицама“², вероватно алудирајући на резултате изборних активности.

Пошто је Његово Величанство краљ Петар I, на предлог министра унутрашњих дела, а на молбу др Михајла Цвијетића физикуса округа ваљевског истог поставио за физикуса округа београдског, за новог физикуса ваљевског именован је, 22. септембра 1907. године др Селимир Ђорђевић до тада физикус округа моравског са седиштем у Јагодини³. Истовремено, др Ђорђевић био је управник Ваљевске болнице и на тој дужности остао је до краја живота. За непуних осам година учинио је много на унапређењу рада болнице, ангажовао се на изградњи хируршког павиљона, старао се о уређењу болничког окружења, успео у настојању да болничка служба функционише „као сат“. Видно се ангажовао и у друштвеном животу града, па је поред осталог био и потпредседник Управе Грађанске читаонице (1907-1910)⁴. Остало је забележено да је био и школски лекар овдашње гимназије и да је радио на превенцији и лечењу њених ученика.

Као зрео човек и искусан лекар др Селимир Ђорђевић учествује и у ослободилачким ратовима од 1912. до фебруара 1915. године. Са одушевљењем је дочекао ослобођење јужних крајева Србије и Македоније од петовековног терора Турака, а са гнушањем примио вест о мучком нападу Аустроугарске на нашу ратовима већ изнурену земљу. Био је свестан да је на помолу ново велико искушење за цео српски народ а нарочито за његову уморну војску, и њен малобројан, слабо опремљен војни санитет.

Колико је био у праву показује и чињеница да се после славне Колубарске битке, огромна маса заробљеника нашла у нашој позадини, па и у Ваљевоу, те је букнула епидемија пегавог тифуса која је владала од октобра 1914. до маја 1915. године. Ова „балканска куга“ била је узрокована нашом заосталошћу и нехигијенским приликама али и бројним ратним последицама. А она је била толико страшна као некада куга у Напуљу или

² Милан Трипковић: ВАЉЕВО 1900-1941, Ваљево, 1980, 85.

³ „ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“, Београд, бр. 41, од 7. октобра 1907, 1.

⁴ З(оран) Локић: ЂОРЂЕВИЋ СЕЛИМИР, Биографски лексикон Ваљевског краја, Ваљево, 1908, I књ. V св. стр. 349.

Индији. Хиљаде и хиљаде болесника није имало где да се смести. Број болесничких постеља био је необично мали, лекара још и мање а средстава и лекова понајмање. Обољети у тим условима значило је бити осуђен на смрт без наде на оздрављење.

У каквом стању је Ваљево било доста говори и ова ратна репортажа историчара књижевности и драматичара Војислава М. Јовановића који поред осталог пише: „ Улазио сам у аустријске станове, војничке и официрске. Они су били једнаки: од ђенерала до последњег редова, свако је пустошио по истом систему. Све су браве изваљене, све фијоке претурене, ћилими извучени са патоса и однети. Слике са зидова, полупане вазе, разлистане музикалије, нојева пера са женских шешира згажена каљавом чизмом, коре и остаци од мађарске сланине посуте туцаном црвеном паприком, кутије од пудера и мидери посути мастилом, прљави јастуци, прљави душеци на којима су спавали у обући – све је то разбацано по поду, искаљано и опогањено. Гадан задах твора или вуге диже се из тих ствари... Обишао сам и доста ваљевских кућа од удобних станова адвоката Лукића, доктора Ђорђевића, инжењера Ковача, до скромних грађанских кућа у Грацу. Свуда исти лом, иста прљава воња, исти траг ноћних обичаја“⁵.

Отуда је и разумљиво што та епидемија није захватила само војнике и официре већ и цивилно становништво, а нарочито старце, децу и жене. Према неким подацима после Колубарске битке у Ваљево је било сакупљено око 60.000 аустроугарских заробљеника⁶. Аустријанци су у граду на Колубари оставили преко 3.000 својих рањеника и оболелих од тифуса. Из Ваљева се епидемија ширила на све стране. Све касарне, школе, хотели, кафане, магацини, па чак и подесне штале биле су претворене у болнице или склоништа за рањенике и болеснике. У граду је боравило преко 8.000 људи, а Ваљево је ушло у тај рат са око три хиљаде становника. Тако је Ваљево 1915. године било једина варош на свету која је имала двоструко више болесних и рањених него ли здравих житеља⁷.

Енергичну борбу за искорењавање епидемије пегавца повела је малобројна екипа лекара, уз помоћ болничара, помоћног медицинског особља и добровољних болничарки, предвођена др Селимиром Ђорђевићем. Према нашим сазнањима у то време у овом граду радило је 26 лекара, од којих је умрло чак 21. Др Селимир Ђорђевић је без одмора и предаха, неуморно обављао своју лекарску дужност. Вршио је надзор над радом четири резервне болнице, које су се међусобно налазиле на великој удаљености. Једна је била у касарни Петог пешадијског пука, где је сада истоимено ваљевско насеље; друга у касарни XVII пука на Јадру, трећа у Дринском артиљеријском складишту код Љубостиње а четврта у артиљеријским касарнама (где је сада Медицинска школа). Може се само

⁵ Др Жарко Јовановић: ВАЉЕВО СРЕДИШТЕ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА У СРБИЈИ 1914. ГОДИНЕ у зборнику радова са научног скупа „ВАЉЕВО 1912-1918“, Ваљево, 2000, 90.

⁶ Милорад Митрашиновић: САНИТЕТСКЕ ПРИЛИКЕ И ПОЈАВА ЕПИДЕМИЈЕ ПЕГАВОГ ТИФУСА У ВАЉЕВСКОМ КРАЈУ (1914-1915), Зборник радова „ВАЉЕВСКА БОЛНИЦА 1914-1915, Ваљево, 1992, стр. 37.

⁷ Др Зоран Јокић: ДР СЕЛИМИР ЂОРЂЕВИЋ, ЛЕКАР ВАЉЕВСКЕ БОЛНИЦЕ, „Напред“, Ваљево, 2307, од 9. прила 1993, стр. 20.

претпоставити колико му је само требало времена да их обиђе, поготово када се има на уму да тада није било аутомобилског превоза. И поред тога овај храбри и савесни лекар са несебичном енергијом стизао је⁸. Истовремено, требало је организовати рад у њима, обезбедити снабдевање, лечити оболеле и повређене, извештавати надлежне, синхронизовати рад са другима и слично.

Пошто није било довољно лекова и опреме радио је „више тешећи но лечећи, наоружан знањем и искуством, потпуно разоружан у погледу лекова и опреме“. И тако са очајем и горчином у срцу данима, недељама, месецима гледао је како свет беспомоћно умире. Није страховао за себе, није се бојао, био је чак и свестан шта га чека и шта је неминовност⁹. Кад га је један пријатељ упозорио на опасности у којима се налази он је, слегнувши раменима и с осмехом, одговорио: „Ја познајем себе; свестан сам потпуно да ћу и ја овој зарази подлећи али другачије не могу. Жалим само што нећу дочекати да видим наше уједињење у које верујем“¹⁰.

Крајем јануара 1915. године и др Селимир Ђорђевић је тешко оболео. После кратког али тешког боловања умро је у Ваљеву 6. фебруара 1915. године. Његова смрт је тешко погодила све који су га знали. Многи листови широм Србије објављивали су вести о његовој смрти „са великим поштовањем и пијететом“. Искрено је ожаљен од многобројних грађана Ваљева, па иако је била забрањено свако масовније окупљање због епидемије тифуса он је свечано испраћен од повеће групе најхрабријих и најприврженијих суграђана до своје вечне куће на Баиру изнад Ваљева.

Захваљујући свом упорном и пожртвованом раду др Селимир Ђорђевић за непуних осам година живота и рада у Ваљеву стекао је и уживао неподељене симпатије многих житеља овог града. Сви који су га познавали још доста година касније помињали су га само по добром, јер су многи од њих у болести само у њему видели спас. Мада је живео непуних 48 година доста тога је урадио и оставио леп траг о себи. Могао је и хтео много више али га је прерано покосила опака болест. Био је свестрано образован, културан, изузетно вредан и посвећен послу. Уз све то био је јако скроман и честит, велики патриота и изузетан хуманиста. Поред тога био је изузетно добар организатор здравствене службе и драг човек. Истицао се ревношћу, тачношћу, одговорношћу и поштењем.

⁸ Драгана Лазаревић – Илић: СРПСКИ САНИТЕТ У УСЛОВИМА ЕПИДЕМИЈЕ ПЕГАВОГ ТИФУСА У ВАЉЕВСКОМ КРАЈУ 1914. и 1915. ГОДИНЕ, у зборнику радова са научног скупа „ВАЉЕВО 1912-1918“, Ваљево, 2000, 105.

⁹ Др Миливоје Миленковић: ИЗВОД ИЗ БИОГРАФИЈЕ ДР СЕЛИМИРА Ц. ЂОРЂЕВИЋА у књизи СРБИЈА У РАТОВИМА 1912-1918, са освртом на ваљевски крај, Ваљево, 1972, 153.

¹⁰ Др Војислав Суботић: ПОМЕНИК ПОГИНУЛИХ И ПОМРЛИХ ЛЕКАРА И МЕДИЦИНАРА У РАТОВИМА 1912-1918, РЕДОВНИХ, ДОПИСНИХ И ПОЧАСНИХ ЧЛАНОВА, ОСНИВАЧА, ДОБРОТВОРА И ЗАДУЖБИНАРА СРПСКОГ ЛЕКАРСКОГ ДРУШТВА 1872-1922, Београд, 1922, 33.

Порекло

Др Селимир Ђорђевић родио се 4. маја 1866. године у Пожаревцу, у старој градској породици, са доста деце, из које је понео многе лепе особине. Његови преци су били вредни и честити људи. Неговали су традиције свог народа и били веома побожни. Поред редовних одлазака у своју парохијску цркву у Пожаревцу, сваке године на Преображење колективно су одлази на причешће у средњовековни манастир Рукумију, на левој обали реке Млаве, у близини Бродарца, удаљен око 20 км од Пожаревца. Шта је за њих значио тај одлазак у манастир доста говоре и следеће чињенице: да су тамо колективно сви одлазили, да су се за тај догађај посебно припремали, свечано облачили те да су за ту прилику специјално ангажовали пожаревачке фијакере и фијакеристе да их одвезу и врате. Није то био обичан породични излет у околину већ велики црквени празник и изузетан доживљај.

Пожаревац – родно место

Селимиров отац, Цветко М. Ђорђевић, рођен је око 1832. године у Пожаревцу. Оскудна су сазнања о њему. Зна се једино да је у Бечу научио Морзеову азбуку и деценијама радио као телеграфиста у више места. Као искусан, стручан и одговоран радник неко време био је и руководиоца Телеграфске штације у Пожаревцу¹¹ и вероватно у још неким местима. Ако се зна да је телеграфски саобраћај у Србији успостављен тек 1855. године лако је закључити да је он био један од првих српских телеграфиста. При попису становништва у Пожаревцу 1862. године забележено је да није имао свог имања а да је приход од његове плате износио 370 талира годишње или 31 талир месечно. Тако је по приходима спадао у пету класу.

Према казивању Цветкове унуке Љубице Марић¹², композитора из Београда, Цветков отац је Милисав Ђорђевић¹³ знаменита личност из доба

¹¹ ДРЖАВНИ КАЛЕНДАР КНЕЖЕВИНЕ СРБИЈЕ за 1870. годину, стр. 57.

¹² Из разговора са Љубицом Марић композитором из Београда, у њеном стану у Београду, у ул. Џорџа Вашингтона бр. 36, обављеним 29. јануара 1996. године.

српских устанака а касније судија у окружним судовима. Накнадним проверавање установили смо да је Милосав Ђорђевић, прво био борац и народни првак, а касније војвода у устаничким годинама. Умро је у Свилајнцу 26. марта 1832. године.

Према истом извору Цветкова мајка, Ана, била је кћи војводе Антонија Симеуновића, познатијег као Чолак Анте. Зна се да је Анте Чолак рођен 1788. године у Призрену а да је у Београд дошао још пре Првог српског устанка, где је обављао ћурчијски занат. Од почетка устанка учествовао је у акцијама на југу Србије одакле је донео товар оружја Карађорђу. Потом је постао један од његових момака и ангажовао се у многим бојевима. Током 1809. године као Карађорђевог депутат боравио је у Црној Гори одакле је у српску војску довео око 300 Васојевића. Почетком 1811. године постављен је за крушевачког војводу. По пропасти устанка прешао је у Аустроугарску а одатле у Бесарабију. У Србију се вратио тек 1831. године а онда је постављен за члана Окружног суда¹⁴ у Чачку. Пензионисан је 23. фебруара 1835. године а као пензионер живео је потом у Крушевцу и Крагујевцу, где је и умро 1853. године.

Цветко Ђорђевић био је ожењен Софијом кћерком Грка Димитрија Капариса (1805-1875) вишегодишњег општинског и војног лекара у Пожаревцу и још неким местима. Према једним подацима.¹⁵ Димитрије је рођен у Кранији у Македонији, а по другим¹⁶ у Макреници у Тесалији. Његова унука Љубица Марић казивала је да је он био усвојеник једног Грка који се старао о његовом издржавању и школовању.

Димитрије Капарис почео је радити 26. фебруара 1837. године као војни лекар са платом од 150 гроша годишње. Био је лекар без дипломе о завршеним медицинским студијама али је био вредан и способан. Био му је наклоњен и кнез Милош, који га је произвео за поручника да би му дао звање и ојачао углед¹⁷. За њега Радослав Марковић пише да је завршио „нормалне процесне школе, а уз то и на грчком језику и пет части докторија“. Према Димитријевим речима што није дипломирао крив је професор који је прерано умро¹⁸.

Из његове кондуит листе види се да је рођен око 1808. године у македонској варошици Кранији, да је завршио нормалне грчке школе и изучавао анатомију, физиологију, патологију, симологију и фармакологију. У Србију је дошао још 1837. године и до 1844. године радио као војни лекар,

¹³ Занимљиво је да је у том разговору Љубица о том свом прадеди час говорила као Милицаву а час као Јовану Ђорђевићу. С обиром на њене године и стање слуха та дилема се није могла у разговору са њом отклонити.

¹⁴ Др Бранко Перунички: КРУШЕВАЦ У ЈЕДНОМ ВЕКУ 1815-1915, Крушевац, 1971, 58.

¹⁵ Радослав Марковић: ВОЈСКА И НАОРУЖАЊЕ СРБИЈЕ КНЕЗА МИЛОША, Београд, 1957, 267 и 268

¹⁶ Прим др. Душан С. Кастратовић: ИСТОРИЈА МЕДИЦИНЕ ПОЖАРЕВАЧКОГ ОКРУГА 1822-1914, Пожаревац, 1991, 148.

¹⁷ Мирољуб Манојловић: БРАНИЧЕВСКИ АЛМАНАХ, Пожаревац 2002, 115.

¹⁸ Радослав Марковић: ВОЈСКА И НАОРУЖАЊЕ СРБИЈЕ КНЕЗА МИЛОША, Београд, 1957, 267 и 268.

хирург округа пожаревачког и физикус округа црноречког¹⁹. Најдуже је радио у Пожаревцу као војни, општински и окружни лекар. Зна се да је говорио грчки, турски и српски језик а служио се и латинским. Био је солидно материјално обезбеђен и одржавао кумовске везе са старим Пожаревљанима. Оженио се Катарином из банатске Беле Цркве, за коју знамо да потиче из веома имућне породице и да се школовала у Русији. Умро је у Пожаревцу 23. јуна 1875. године.

Селимиров деда –Капарис

Брачни пар Катарина и Димитрије Капарис поред Софије они су имали још једну кћи и сина. Њихова кћер Марија била је удата за Јеврема унука Милутина Петровића (Х)Ере, млађег брата Хајдук Вељка²⁰, који је био веома богат и угледан човек. Њихов син био је др Миливоје Петровић (1877-1938), санитарски пуковник, познати лекар и зубни лекар и публициста²¹. Иначе, за Милутина Петровића знамо да је рођен 1791. године у Леновцу код Зајечара, да је учествовао у српским устанцима и имао звање војводе а да је умро 21. фебруара 1861. године у Пожаревцу. Њему је подигнут споменик крај источног зида Милошеве цркве у Пожаревцу. Према Кастратовићу Милутин Петровић је умро 4. маја 1826. године а према другом извору²², он је у време кризе уставобранитељског режима (1838 - 1842.) био члан Совјета, као највишег органа власти који је бројао седамнаест чланова. Наглашавамо све ово јер Младен Владимировић²³ пише да је Милутин Петровић Ера, брат Хајдук Вељка, био ожењен мршавом женом Маријом, кћерком пожаревачког Грка Капариса, дакле не његов син већ он.

¹⁹ Др Војислав Михаиловић: ИЗ ИСТОРИЈЕ САНИТЕТА У ОБНОВЉЕНОЈ СРБИЈИ ОД 1804- 1860. ГОДИНЕ, Београд, 1951, стр. 441.

²⁰ Димитрије Ц. Ђорђевић: МОЈЕ УСПОМЕНЕ, Београд, 1934.

²¹ Прим др. Душан С. Кастратовић: ИСТОРИЈА МЕДИЦИНЕ ПОЖАРЕВАЧКОГ ОКРУГА (1822-1914), Пожаревац, 1991, 85-89.

²² Милан В. Петковић: СРПСКИ ОБАВЕШТАЛЦИ, Београд, 2003, 189 и 190.

²³ Младен Владимировић: ЗАПИСИ О ПОЖАРЕВЦУ, Пожаревац, 1969, 24 и 25.

Син им др Теодор Капарис завршио је студије медицине али је веома млад умро у Русији од сепсе, коју је добио посекавши се приликом секције једног леша.

Селимирова браћа и сестре

Софија и Цветко Ђорђевић изродили су чак тринаесторо деце. Двоје им је умрло још док су били сасвим мали – бебе. Треће се утопило у Дунаву кад је имало десетак година. Пошто је само Цветко зарађивало живело се скромно те се у много чему и оскудевало. Међутим, Софија је рационално располагало са оним што је имала, а и деца су им била скромна и међусобно солидарна. Они млађи преузимали су одећу, обућу и књиге старије браће и сестара, а старији су водили бригу о њима и помагали им да лакше реализују све своје обавезе. Не ретко су помагали и родитељима у обављању свакодневних обавеза а они су се трудили да им деца не оскудевају у храни и да увек буду уредна. Посебну пажњу поклањали су њиховом васпитању и образовању, те су они често служили за пример другима.

Брат Димитрије - Мита (Пожаревац, 11. октобра 1861. - Београд, 25. фебруар 1941.), као телеграфиста учествовао је у ратовима 1877/78; балканским и Првом светском рату. Могао је истовремено да прима и отпрема телеграме на Морзевом специјалном апарату о чему је објавио приказ у „Поштанско-телеграфском веснику“ за 1894. и 1895. годину. Сарађивао је у више стручних листова и часописа, али и као дописник „Политике“. Сем репортерских писао је и публицистичке текстове о историји Београда. Писао је о познатим личностима, давао своја запажања и сећања о значајним историјским зградама, као и о појединим малим дућанима и њиховим господарима²⁴. Објавио је и књиге: „Успомене“ (Београд, 1904) и „Моје успомене“ (Београд, 1924)²⁵. Умро је у Београду, 24. фебруара 1941. године.

Катарина (1875-1964) је после школовања у земљи годину дана провела у Прагу, где је учила уметнички вез. Неко време радила је и као стручна учитељица, предавајући ручни рад у пожаревачкој гимназији. Удала се за др Павла Марића зубног лекара и пешадијског мајора. Рођен је 24. јуна 1863. године, а погинуо је Вратернице 25. јуна 1913. године. Био је један од оснивача и активнијих чланова националне организације „Народна одбрана“. Њихова кћер је Љубица Марић, рођена 18. марта 1908. године у Крагујевцу, наш је чувени композитор, редовни професор Факултета музичких уметности у Београду и академик. Остало је забележено да је она у Ваљеву похађала ниже разреде гимназије и да је у свечаној сали те угледне васпитно-образовне установе имала свој први јавни наступ свирајући виолину²⁶.

²⁴ ДИМИТРИЈЕ Ц. ЂОРЂЕВИЋ, „Политика“, Београд, 25. фебруара 1941, 16.

²⁵ ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ЈУГОСЛАВИЈЕ, Загреб, 1984, трећа књига, 735.

²⁶ Др Зоран Локић: ДР СЕЛИМИР ЂОРЂЕВИЋ, ЛЕКАР ВАЉЕВСКЕ БОЛНИЦЕ, Зборник радова „ВАЉЕВСКА БОЛНИЦА 1914 -1915, Ваљево, 1992, стр. 84.

За њу се тврди да је била најистакнутија уметница у историји савремене музике. Истраживала је српску народну и древну православну музику а сазнања до којих је долазила вешто је уграђивала у своје композиције. Зато многа њена дела карактерише „специфична синтеза наслеђа изворне музике, средњовековног византијског музичког наслеђа и модерне звучне осетљивости“. Добитник је многих домаћих и међународних награда, одликовања и других признања, међу којима су и Октобарска награда града Београда и Седмојулска награда за животно дело. Доживела је дубоку старост и била активна и у поодмаклим годинама. Умрла је у Београду 17. септембра 2003. године.

Ђурица је завршио правни факултет и најдуже је радио као адвокат. Затим је ступио у државну службу и обављао више одговорних дужности. Почетком XX века изгледа да је био и начелник Округа ваљевског. Касније је био и велики жупан.

Нисмо успели да сазнамо шта је завршио Милан. Међутим, према казивању сестричине Љубице Марић радио је као чиновник и био познат као велики хуманиста.

Сва наша настојања да и о Михаилу нешто сазнамо остала су без било каквог успеха.

Драгутин, зв. Цета, рођен је 1881. године у Голупцу а завршио је Војну академију и радио као активни официр српске војске. Био је одличан гимнастичар и познат по тачном и одговорном вршењу поверене службе и јако израженом војничком држању. Активно је учествовао у оба балканска рата и сузбијању арнаутске побуне као командир чете у XVII пешадијском пуку, стационираном у Ваљеву. Током Првог светског рата борио се као командант батаљона у легендарном V пешадијском пуку „Краља Милана“ Дринске дивизије II позива. Посебно се истакао у борбама на Дрини, а храбро је погинуо на положају Еминове воде, ката 708, на планини Гучево недалеко од Лознице 6. октобра 1914. године. Кад је погинуо имао је чин пешадијског мајора српске војске²⁷. Одликован је Сребрном медаљом за храброст а имао је Споменице за учешће у балканским ратовима и Споменицу краља Петра I.

Милица (1880-1956) је била удата за др Димитрија Марића, лекара и санитетског официра у Београду, рођеног 31. јануара 1868. године у Рајевом Селу у Славонији. Током Првог светског рата радио је као физикус Округа косовског, са седиштем у Приштини. Тих и повучен био је неуморан радник, велики патриота али и ватрени присталица националних идеја. Био је међу првим лекарима који су отишли да службују у тек ослобођене крајеве. Умро је 5. фебруара 1915. године у Београду, лечећи болеснике²⁸. Милица и Димитрије имали су сина Љубивоја.

Даница, зв. Данка, била је удата за Добривоја Димитријевића пореског чиновника.

²⁷ „ПИЈЕМОТ“, Београд, бр. 256, од 12. октобра 1914. године, стр. 3 и „НАРОДНА ОДБРАНА“, Београд, бр. 20, од 13. марта 1941, стр. 3.

²⁸ „БАЛКАН“, Београд, 16. фебруара 1915. године, 2.

Љубица је била веома талентована, успешно се бавила сликарством па је и добијала неке вредне награде. Није се удавала а умрла је у 56 години.

Сва Софијина и Цветкова деца била су врло комуникативна и имала доста пријатеља. Сви они су свирали по неки од музичких инструмената али и знали да лепо певају. Као такви били су радо прихватани у свакој средини²⁹.

Школовање

Ни сазнања о Селимировом детињству и младости нису потпуна. Зна се да је основну школу и нижу гимназију учио и завршио у родном Пожаревцу, као један од најбољих ученика у својој генерацији. Како у то време тамо није имао услова да настави школовању Вишу гимназију је учио и завршио, па и велику матуру положио у Београду са одличним успехом³⁰.

Мало је писаних података о његовом школовању у нашем главном граду. Био је врло миран и вредан ученик, веома марљив, па самим тим и веома запажен. Пошто родитељи нису имали довољно средстава да задовоље нарасле потребе великог броја деце која су хтела да се школују Селимир је био принуђен да се сам издржава дајући хонорарне часове деци из имућнијих београдских породица. Због тога је морао да ради знатно више него његови вршњаци, али ни то му није сметало да се дружи са њима. Истине ради треба нагласити да је др Војислав Субботић³¹ забележио да је Селимир Ђорђевић поред давања кондиција ђацима добијао и благојење и током школовања и у гимназији и на Великој школи.

Као и већина младих људи на завршетку гимназијског школовања нашао се на животној прекретници питајући се куда даље. Учинило му се да ће највише знања стећи ако упише студије филозофије. Како није имао довољно информација о наставним плановима и програмима те студијске групе, урадио је то некако и по свом унутрашњем нагону и осећању. Студирао је две године на Филозофском факултету Лицеја у Београду. Мада је и на студијама филозофије бележио одличне резултате закључио је да филозофи и наставници нису довољно поштовани, цењени и плаћени у нашој средини, те да од стечених знања неће имати очекиване користи, па је одлучио да промени факултет.

Пошто је Србија тада оскудевала са лекарима Срез голубачки расписао је конкурс за избор стипендисте на студијама медицине. Имајући мноштво информација о том напорном али изузетно часном позиву, преко деде, одмах је конкурисао за ту стипендију. С обзиром на резултате које је остварио у дотадашњем школовању правог конкурента није имао. Чим ју је

²⁹ Већину података о сестрама и браћи др Селимира Ђорђевића добили смо од његове сестричине Љубице Марић.

³⁰ ЧЕТИРИ ДЕЦЕНИЈЕ У СЛУЖБИ ХИГИЈЕ – Споменица четрдесетогодишњег рада Медицинске школе „Др Миша Пантић“ у Ваљеву, Ваљево, 1998, 15 и 16.

³¹ Др Војислав Суботић: ПОМЕНИК ПОГИНУЛИХ И ПОМРЛИХ ЛЕКАРА И МЕДИЦИНАРА У РАТОВИМА 1912-1918, РЕДОВНИХ, ДОПИСНИХ И ПОЧАСНИХ ЧЛАНОВА, ОСНИВАЧА, ДОБРОТВОРА И ЗАДУЖБИНАРА СРПСКОГ ЛЕКАРСКОГ ДРУШТВА 1872-1922, Београд, 1922, 32.

добрио упутио се у Француску да студира на Медицинском факултету у Паризу. Тамо не само да је вредно и темељно учио, већ је настојао да што више сазна о овој земљи. Истовремено, дружећи се са колегама из разних земаља настојао је да што потпуније упозна њихове обичаје и културу. Сазнајући њихове вредности научио је да још више поштује и цени сопствене.

Мада је наставу слушао на страном - француском језику на Медицинском факултету Универзитета у Паризу Селимир Ђорђевић је у редовном року завршио студије медицине. По завршеним основним студијама провео је тамо још две године, од 1893. до 1895. године, ради усавршавања. Што је за оно доба значило да је то време провео на специјализацију из гинекологије и акушерства. Тако је др Селимир завршио специјализацију и пре него што је започео лекарску праксу.

Магистар историјских наука Милан Трипковић је учио и забележио да је игра случаја хтела да др Селимир Ђорђевић своја прва знања стекне од француских лекара и да своје скоро последње интервенције обави опет у друштву француских колега који су у оквиру хуманитарне мисије дошли да помогну Србији.

Радна каријера

Као свршени лекар, и не мање акушер, др Селимир Ђорђевић се враћа у земљу, у којој ће силом прилика и гођен разним догађајима бити приморан да често мења места службовања, што му је у знатној мери компликовало ионако тежак живот и ометало његову стручну и сваку другу афирмацију. Према сазнањима, до којих смо дошли почео је службовати у Голушцу, где је радио од 1895. до 1897. године. Потом је премештен за лекара среза параћинског. Међутим, занимљиво је да се те исте године појављује и као лекар Казненог завода у Београду.

Занимљиво је да га је „Дневни лист“³² тим поводом оптуживао да га протежира брат Андра Ђорђевић (1854-1914), правник и политичар, тада министар просвете и црквених дела. Касније је био и професор права на Великој школи у Београду, који је посебно значајан по раду и реформама у просвети. Објавио је и више стручних расправа и неколико уџбеника из грађанског, трговачког и римског права а најважније дело му је „Систем приватног (грађанског) права у Краљевини Србији у вези са међународним приватним правом“. Према писању тог листа он је прерано уведен у ранг окружног физикуса „и то после непуне године дана лекарске праксе у Србији и у срезу чије паре није трошио док се школовао“. Наша настојања да установимо евентуални степен сродства ове двојице Ђорђевића нису дала очекиване резултате. Верујемо да би нам Љубица Марић рекла да су били браћа али не искључујемо могућност да су били браћа од стричева?

Потом следе нови премештаји. Већ 1898. године постављен је за окружног физикуса у Смедереву. Од 1900. године ради у Књажевцу, а од

³² „ДНЕВНИ ЛИСТ“, Београд, 28. јануар 1898. године.

1902 године и у Јагодини³³. Гдегод је био на служби оставио је за собом светло име доброг и племенитог лекара, а није односио готово ништа. Увек скроман, готов за жртву, у материјалном смислу био је и остао сиромаш. Током 1907. године др Селимир Ђорђевић бива премештен за физикуса у ужичком округу³⁴, а на његово место дошао је др. Марковић.

Попут многих других лекара, судија, просветних радника и државних службеника досадили су му ти премештаји, шетања и потуцања. Никад није имао мира и спокоја. Увек је морао много тога почињати из почетка. Нигде да се трајније заустави, да стекне трајније пријатеље, сагради сопствени дом, набави намештај, оформи личну библиотеку, да се посвети не само послу већ и породици, да осети задовољство тог напорног рада, личне и породичне среће. Увређен честим и непотребним премештајима, поднео је оставку на државну службу и затражио пензију после само 12 година рада. Указом Његовог величанства Краља Петра I, а на предлог Министарства унутрашњих дела, по саслушању Министарског савета, 30. априла 1907. године решено је да му се та оставка уважи³⁵. Како се од скромне пензије није могло живети предузео је више мере да ипак нађе неку нову службу. Међутим, надлежни су били изузетно задовољни његовим радом па су много тога чинили да га и даље задрже у државној служби. Убрзо, потом, др Марковић је из Јагодине премештен у Књажевац а он је поново постављен за физикуса округа моравског у Јагодини.

Као што се види не само да је променио више радних места, већ је и службовао у више градова. Наводно, по потреби служби одлазио је тамо где га је служба тражила. Остало је нејасно да ли је само потреба службе захтевала те многобројне премештаје или су по среди и други интереси. С обзиром да др Ђорђевић није испољавао запаженију политичку активност нисмо могли доћи до закључка шта би још могло бити узрок тако честих примена радних места, осим ако није био препрека за запошљавање сродника, пријатеља или политичких истомишљеника локалних моћника на местима где је већ радио. Било како било, др Ђорђевић је свакој дужности и свакој радној обавези прилазио савесно и одговорно, па је у свакој средини где је живео и радио био изузетно поштован и цењен. А зар је и могло и требало бити другачије кад се зна колико је напора улагао у обављању поверених послова.

Зато свуда где је живео и радио др Селимир је био омиљен и вољен. Кад је напуштао Јагодину, због премештаја за Ваљево, цела га је варош испратила са музиком до воза, а сиротиња која је најбоље осећала његову хришћанску, алтруистичку душу, са сузама у очима клицала му је – Остани нам, мајко наша.

Случај је хтео да је истим возом путовао и краљ Петар I, враћајући се из Рибарске бање, и како је желео да се народ не потрже са пољских радова, наредио је пре поласка да жели да путује потпуно без парада и дочека. Видевши ту масу света на станици у Јагодини и музику, љутно се мало на

³³ Драгољуб Дивљановић: ЛЕКАРИ ПОМРЛИ У ТОКУ ЕПИДЕМИЈЕ ПЕГАВЦА У ВАЉЕВУ 1914-1915. године, Архив за историју здравствене културе Србије, Београд, 1985, бр. 1-2, стр. 74.

³⁴ „ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“, Београд, бр. 18, од 29. априла 1907. године, 1

³⁵ „ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“, Београд, бр. 19, од 6 маја 1907. године.

своју пратњу и, по свом обичају запитао зашто га нису послушали. Кад су му објаснили да то није због њега, већ да свет испраћа свог омиљеног доктора Селимира јако се обрадовао, позвао га је себи у купе и дуго остао с њим у разговору, изразио му је своје задовољство што је био присутан изјавама и поштовању целог једног града

Неком другом приликом Краљ је тражио од др Селимира да му буде лични лекар, што овај није прихватио са образложењем да је медицину завршио да лечи сав свој народ, а не само једног човека. Није му било замерено!³⁶

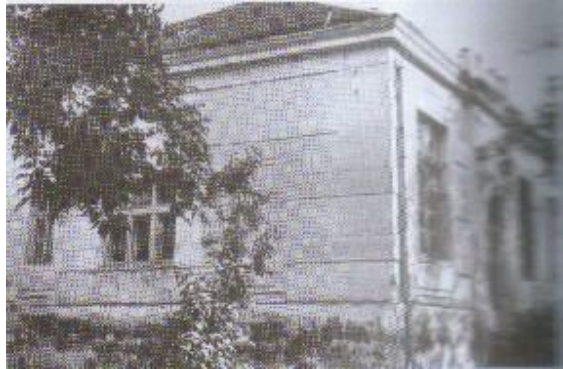
Служба у Ваљеву

Др Селимир Ђорђевић је био од оног соја људи који су неизмерно волели свој позив и максимално му се посећивали. Често није питао за радно време, ни за новчану надокнаду за пружену услугу. Од 1907. до 1915. године био је окружни физикус у Ваљеву. На тој дужности заменио је др Михаила Цвијетића који је, као што смо већ забележили, по личној молби отишао у Београд. Истовремено је обављао и дужност управника окружне болнице. Наследио је запуштену болничку зграду без довољно простора, опреме и болничког материјала. Изгарао је на послу и за непуних осам година учинио је много на унапређењу здравствене службе у овом крају, што су му сви признавали и сматрали га неуморним радником и сјајним организатором.

Поред свакодневног ангажовања на лечењу оболелих и повређених доста је урадио на унапређењу рада овдашње болнице. За његово време болничко двориште је проширено, ограђено зидом и поплочано, а кухиња преуређена Његова је посебна заслуга што је ваљевска болница добила четврто одељење - хируршки павиљон. Старао се и о уређењу болничког окружења, како би се пацијенти и запослени што пријатније осећали. Према писању неких његових колега успео је у настојању да болничка служба функционише „као сат“³⁷. После тога многи су констатовали да се свуд осећало присуство једне паметне главе, пуне смисла за организацију и љубави за посао. Њему су сви прилазили као неком свом, да га обавесте, питају или да га консултују. Љубазно се опходио са свима који су му се било којим поводом обраћали, па му је такав рад донео велики углед и изузетно поштовање.

³⁶ Др Зоран Јокић: ДР СЕЛИМИР ЂОРЂЕВИЋ, ЛЕКАР ВАЉЕВСКЕ БОЛНИЦЕ, Зборник радова „ВАЉЕВСКА БОЛНИЦА 1914 -1915“, Ваљево, 1992, 84.

³⁷ З(оран) Јокић: ЂОРЂЕВИЋ СЕЛИМИР, Биографски лексикон Ваљевског краја, Ваљево, 1908, I књ. V св. стр. 349.

Хируршки павиљон Ваљевске болнице

Он није само градио објекте већ се бринуо и о кадровима. Остало је записано да је лично предложио Драгињу Драгу Бабић, рођену 1886. године у Ваљеву, одличну ученицу и трговачку кћи да добије стипендију општине ваљевске за студије медицине. Према том извору тада је поред осталог рекао „Узмите једну жену“³⁸. Познато је да она медицину студирала у Цириху и Берлину, и 1911. године постала прва Српкиња која је дипломирала на тамошњем медицинском факултету. Поред тога што се одужила брзим завршетком студија она је одбила понуду да се запосли у Немачкој, где је имала много боље услове за рад и живот. Иако је било сигнала да ће Србија убрзо морати у рат она није се колебала већ је одлучила да се врати и помогне свом народу. Остала је запамћена као лекарка, која је својим неуморним и пожртвованим радом, лечила оболеле од тифуса и сама подлегла тој опасној болести крајем јануара 1915. године.

Током свог боравка у Ваљеву др Селимир Ђорђевић активно је учествовао и у друштвеном животу града. На жалост нема писаних података о томе јер се он својски трудио да се томе не придаје неки нарочит значај. Био је школски лекар у овдашњој гимназији³⁹. Поред редовног праћења здравља њених ученика често је држао предавања о хигијени, али и на многе друге теме из области здравственог просвећивања. Зна се да је волео доста да чита књиге, па је као књигољубац биран за потпредседника Управе Грађанске читаонице у Ваљеву. Сарађивао је и у појединим листовима и часописима. Имали смо право задовољство да у „Српским новинама“, од 26. јула 1913. године, читамо његов фељтон о заразним болестима.

За њега учитељ Живорад Нешовић у „Гласу Ваљева“⁴⁰ поред осталог пише да он „није имао личног живота већ да је сав припадао оном уцвеленом, болесном Ваљеву, за кога је он био не лекар чије су услуге тачно таксиране, већ брат и родитељ. Чудновато је, одиста, колико је он био привлачан, колико се духовно могао сродити са такозваном средином и нижим сталежом. Ваљда због тога што на његовом озбиљном и мисаоном

³⁸ Љубица Трајковић: КАЗИВАЊЕ О СТАРОМ ВАЉЕВУ, Ваљево, 1980, 24.

³⁹ Д. Недељковић, М. Трипковић: СТО ГОДИНА ВАЉЕВСКЕ ГИМНАЗИЈЕ, Ваљево, 1970, 88.

⁴⁰ Ж. Нешовић: ДР СЕЛИМИР ЂОРЂЕВИЋ, „Глас Ваљева, Ваљево, 2. децембра 1928. године.

лицу нико није могао прочитати господство, ону одвратну надменост која је увек била маска за празне главе.

Њему су сви приступали са вером, предано, говорили му као неком свом. У његовом меком гласу и паметним очима имао је много неисказане добротe. И та велика, скоро детињска доброта, била је његова слабост и његова снага. Није се умео одупрети ни онда када је уморно тело тражило одмора. Дизали су га и по неколико пута у току једне ноћи. Устајао је одмах, без срџбе, не питајући да ли је то близу или далеко, имају ли новца или не, да ли га зове човек од положаја или неки *раб божји*. Ово високо поимање дужности и савремено некористољубље створили су му код Ваљеваца необичан углед и поштовање. Јер чак и у оно глупо, предратно време, када је лекарство било позив а не занат оваквих лекара није било много“.

Био је ожењен Даринком сестром или кћерком познатог вајара Арамбашаћа са којом се упознао непосредно по повратку из Француске. Према сведочењу Љубице Марић она је била туберкулозни болесник, па је рано умрла. Имали су и једно женско дете које је преминуло већ после годину дана. После преране смрти супруге и ћерке др Селимир Ђорђевић био је тешко разочаран. Ипак није пао у депресију, већ као да му је њихов губитак дао нову снагу да се са још више енергије и жеље упусти у борбу са многим болестима. Познато је да се више није женио па није ни оставио потомство. Практично се одрекао приватног живота, потпуно се посветивши свом хуманом позиву.

У Ваљеву углавном је становао у кући Даре Ивковић, супруге Живка Ивковића бившег судије и адвоката, у Карађорђевој улици број 112. Током балканских ратова његова мајка и по нека од сестра живеле су са њим у заједничком домаћинству. Тако су током окупације у Првом светском рату поред мајке у Ваљеву су живеле и његове сестре удовице Милица и Катарина. Међутим, др Селимир Ђорђевић није имао много времена за приватни живот, ни за било какав хоби.

У вртлогу епидемије

У време непосредно пред балканске ратове у Ваљеву је радило само девет лекара: пет цивилних и четири војна. Током 1912. године Ваљево је било прихватилиште и опоравилиште за све рањене и болесне који су се враћали са фронта. Смештани су у импровизованим болницама у згради основне школе, касарни V пука и згради Гимназије. Било је око 400 рањеника а болесничких кревета, опреме и лекова довољно. Већ следеће године, као последица рата, појављује се колера која је два месеца држала овдашње становништво у неизвесности и однела више жртава.

После успешно завршене Колубарске битке, Ваљево је постало стециште великог броја аустроугарских заробљеника. Међу којима се појавио пегави тифус који се брзо пренео и на јединице српске војске и месно становништво. Пред ваљевску болницу стизали су рањеници са фронта код Ваљева, најчешће на волујским колима, па су читави редови кола чекали пред болницом. Захваљујући томе Ваљево је постало највећа болница у Србији, па је амерички новинар Џон Рид у својој књизи „Рат у

Србији 1915“ Ваљево описао следећим речима: „Ваљево је било једно од најгорих жаришта епидемије тифуса у целој Србији. Чак и онда кад је зараза видно опала, улице Ваљева биле су само авенија болница“

Књижевник Вељко Петровић то овако описује: „...Људи су већ с краја Пауна осетили тај непојмљиви, кужни задах. А у самој вароши просто смо морали да зачепимо носеве. И улице, и дворишта, и собе, чак и оне у којима су официри становали, биле су препуне ђубрета и измета. Сви наши дивизијски и пуковски возови и хиљаде кола, данима су извлачили наслагано гњило смеће.“⁴¹

Епидемија тифуса се брзо проширила на Колубару, Подриње, Јадар, Рађевину, Азбуковицу а затим захватила и скоро целу Србију. Болест је нанела огромне људске и материјалне губитке и онако осиромашеном народу. Верује се да је тада у болницама у Ваљеву било смештено око 8 000 болесника и рањеника а оне су заједно располагале са само 2 500 постеља. Услед тога многи су лежали на голом поду, слами или каквој бедној сламарици. Многи су смештани и под шаторе, а снег и лапавица који су тих дана падали додатно су отежавали и онако сложену ситуацију.

У болницама није било довољно лекова, завојног материјала па ни вате и памука. Уместо њих на ране је стављана прокувана слама. Чак није било ни довољно сапуна а камили било каквих детерџената за прање рубља. А свакодневно су пред ваљевске болнице стизале нове колоне рањеника и болесника са фронта⁴². Тако је Ваљево постало једина варош у Србији која је у то време имала вишеструко више житеља него у миру. Ваљево та „долина смрти“ где су помрле људе од тифуса товарили у кола као дрва и закопавали у масовне гробнице, изгледало је јадно. Сви који нису морали бити у њему бежали су што даље. Једино су остали болесници и њихови лекари⁴³.

⁴¹ Велибор Видић: ВАЉЕВСКЕ БОЛНИЦЕ У РАТУ СВЕ ДО ПОВЛАЧЕЊА 1915. ГОДИНЕ, Зборник радова „ВАЉЕВСКА БОЛНИЦА 1914 -1915“, Ваљево, 1992, 33.

⁴² Милорад Радојчић: ПЕГАВАЦ ПОКОСИО И МНОГЕ МЕДИЦИНАРЕ, „Напред“, Ваљево, од 1. новембра 1991. године.

⁴³ Драгољуб Дивљановић, Братислава Костић и Небојша Ристић: НЕКИ ЛЕКАРИ ЖРТВЕ ПЕГАВОГ ТИФУСА У ВАЉЕВУ ТОКОМ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА, ст 97

Када се у Ваљеву појавио пегавац 1914. године, као последица нехигијенских услова живота и великог броја оболелих, које су оставили Аустријанци, у Ваљеву се умирало на сваком месту, на сваком кораку. Др Селимир Ђорђевић, с малом групом својих колега и добровољних болничара ангажовао се на санирању те опаке болести те су до изражаја дошле многе његове добре особине. Колико је та борба била напорна и неизвесна показује и податак да је после Церске и Колубарске битке у Ваљево било допремљено 12.000 рањеника, од којих су многи касније распоређени по другим болницама у Србији. Уз то оболело је још неколико хиљада грађана, рањеника и велики број заробљених аустроугарских војника, а умирало је од 50 до 100 људи дневно⁴⁴. Број оболелих и рањених свакодневно је растао, па се и не знају тачне цифре оних који су лежали у ваљевској болници 1914-1915. године. Рачуна се да је током те епидемије умрло више од три и по хиљада војника и сигурно више од четири хиљаде становника у Ваљеву⁴⁵. Међу онима који су умрли у Ваљеву била је и позната сликарка Надежда Петровић која је радила као добровољна болничарка.

Свакодневно су пролазила Ваљевом кола и кола натоварена са 100-200 лешева. Њих су одвозили на Баирско гробље и сахрањивали у заједничке гробнице. Због великог броја оболелих биле су затворене многе радње у граду, а и куће су биле пуне болесника. Боловале су и умирале читаве породице. Црквена звона су у почетку непрестано звонила оглашавајући умрле, а онда је то забрањено. Били су забрањени и погребни кроз град.

Пошто гробље на Баиру није могло да прими све умрле, по наредби тада ђенерала Живојина Мишића, крајем 1914. године, образовано је ново у Кузмановића пољу⁴⁶, данас Ново гробље у Ваљеву. На тој истој локацији формирано је практично још једно ново, тзв. Војничко гробље. Разумљиво је ако се зна да се умирало масовно да су гробари једва стизали да покопају мртве, о чему сведочи и један докуменат Суда општине Ваљевске, од 26. јула 1914. године, упућен Гарнизону у Ваљеву којем се упозорава да војници одређени за копање гробова, не стижу да ископају довољно дубоке гробнице, што може изазвати нове масовне заразе. Свештеници су једва стизали да опоје мртве⁴⁷. Поред његове северне стране формирано је и аустроугарско војничко гробље, поред којег су Немци у Другом светском рату сахрањивали своје погинуле и умрле. Недавно је то гробље, као непокретно културно добро обновљено и уређено⁴⁸.

⁴⁴ На научном скупу посвећеном Ваљевској болници у Првом светском рату чуо се податак да је крајем децембра 1914. године да је овде сваког дана сахрањивано од 100 до 200 људи. (Р.Р:

ГОДИНЕ ВЕЛИКИХ ПОБЕДА И СТРАДАЊА, „Напред“, Ваљево,
⁴⁵ Велибор Видић: ВАЉЕВСКЕ БОЛНИЦЕ У РАТУ СВЕ ДО ПОВЛАЧЕЊА 1915. ГОДИНЕ, Зборник радова „ВАЉЕВСКА БОЛНИЦА 1914 -1915“, Ваљево, 1992, 33.

⁴⁶ Ј. Вујић и други: ВАЉЕВО ГРАД УСТАНИКА, Београд, 1967, 154.

⁴⁷ МИАВ, Фонд Општине града Ваљево, ут. 119, пред. 71

⁴⁸ Милча Мадих: ВАЉЕВСКА ВАРОШКА (ГРАДСКА) ГРОБЉА, Гласник Историјског архива Ваљево, бр. 39, Ваљево, 2005, 19.

По неким оценама била је то једна од највећих епидемија у новијој историји а академик Добрица Ћосић на научном скупу посвећеном Ваљевској болници у Првом светском рату утврдио је да вашка као узрочник ове болести није била ништа мање опасна од Поћорекове армије. Ово је и разумљиво ако се има на уму да војне акције на бојном пољу обавезно, као зла коб прати појава инфективних болести, попут ове која је узела велики данак.

Колико је у то време у Ваљеву била сложена ситуација показује и податак да је у граду самоиницијативно образован „Одбор за дочек и помоћ рањеницима“. У том одбору били су: Милан Матић (председник), Ристо Топаловић, Коста Марковић, Милутин Дојчиновић, Милан Зарић и Димитрије Милић (чланови)⁴⁹. Одбору припадају велике заслуге у сузбијању заразе. А кад већ њега помињемо није сувишно подсетити и на ангажовање већег броја добровољних болничарки, попут: Анке Ђуровићке, Наталије Војтех, Милице Стојшић, Катарине Поповић, Цвете Аврамовић, Касије Милетић, Смиљке Цветојевић, Косе Кораћ, Перке Араповић, Драгане Стаменковић, сестре Дабић. Лепосаве Томић, З. Зарић, Д. Ђуранић, кћери војводе Мишића, господина Бирчанина, В. Поповића, Саве Николић и многих других. Списак жена и девојака које су се ангажовале као добровољне болничарке у ваљевским болницама је далеко већи али њихова имена и презимена нису записана па су оне већ поодавно пале у заборав. Ништа мије бољи случај које се само помињу под именима: Радојка, Надежда, Војка, Љубица, Јела, Мара и слично кад више нико не зна ко се крије иза тих имена.

Од првих дана рата па до своје смрти са малом екипом лекара и другог медицинског особља Ђорђевић се супротставио тој опакој болести. Њихов рад и понашање стигли су у легенду. У тој малобројној екипи он се посебно истакао, као управник над четири болнице које су се налазиле готово на четири стране Ваљева. Тражећи оболеле без позива залазио је у многе ваљевске куће, указивао помоћ, давао савете. Тако је наишао на Радована Раду Драшковића, који је много година касније постао управник Историјског архива у Ваљеву и хроничар старог Ваљева, и оставио нам занимљиво сведочанство⁵⁰: „По Колубарској бици и ја сам изнурен и изнемогао, тешко оболео од тифуса. Неговали су ме родитељи код куће. А обилазио ме надлежни војни лекар. Једног дана уђе изненада код нас др Селимир Ђорђевић. Он приђе мом кревету и узме ме за руку. Ја се обрадовах: „Како сте знали, докторе, да сам болестан“. - „Извините“ - рече – „нисам ни знао да сте се и ви разболели. Али епидемија је узела толико маха да више није могуће евидентирати све позиве за помоћ, те кад изађем из болнице кренем из куће у кућу једном улицом да видим где има болесника, па тако уђох и у вашу кућу“.

⁴⁹ Велибор Видић: ВАЉЕВСКЕ БОЛНИЦЕ У РАТУ СВЕ ДО ПОВЛАЧЕЊА 1915. ГОДИНЕ, Зборник радова „ВАЉЕВСКА БОЛНИЦА 1914 -1915“, Ваљево, 1992, 30.

⁵⁰ Копија тог сећања налази се у поседу аутора овог текста

Радован Рада Драшковић

Тим поводом Драшковић је записао да га је знао као благог а у исти мах веома ведро и живахног човека. Тада му се учинило да се тешко кретао а на лицу му се показивао страховит замор и туга. Да је био у праву показује и чињеница да је неколико дана касније и др Ђорђевић пао у постолу и да се из ње никад више није подигао.

Са ретком енергијом, стрпљиво и савесно, он иде од болнице до болнице, од куће до куће, од болесника до болесника, више тешећи их него лечећи, наоружан богатим знањем и солидним искуством, без најнужнијих лекова и опреме. И тако са очајањем и горчином у срцу, данима, недељама, месецима, гледа како свет беспомоћно умире. Није страховао за себе, није се бојао и таквим околностима он најбоље могући начин обављао тешку лекарску дужност, сагоревајући у раду, и остављајући по ваљевском благу делић по делић свога здравља и снаге. Најзад је пао⁵¹. Није умео или хтео другачије. Зато је тих тешких дана његово име лебдело је на уснама многих Ваљеваца а његово присуство и реч уливали су им наду и веру у могуће оздрављење.

Сарадња са страним хуманитарним мисијама

Пошто је српски санитет био слаб и већ десеткован на позив српске владе стигла је добровољна помоћ друштва Црвеног крста савезничких земаља. Највећа помоћ стигла је преко Српског потпорног фонда у Лондону и то заузимањем супруге тадашњег енглеског амбасадора у Београду, Леди Пеџет. Такође значајна помоћ дошла је преко Удружења шкотских жена у Единбургу, из Српског потпорног фонда у Америци, организованог заузимањем супруге амбасадора Србије у Вашингтону, Мабел Грујић итд. Ништа мање значајна помоћ стигла нам је и из Француске, Русије, Холандије, Шведске и још неких пријатељских земаља. Ове мисије образовале су болничке и амбулантне установе у многим градовима и

⁵¹ ЧЕТИРИ ДЕЦЕНИЈЕ У СЛУЖБИ ХИГИЈЕ – Споменица четрдесетогодишњег рада Медицинске школе „Др Миша Пантић“ у Ваљеву, Ваљево, 1998, 15 и 16.

бањама Србије. Сви ти страни добровољци били су распоређени по болницама широм Србије и веома често пожртвовано и храбро су неговали оболеле од тифуса а по неки од њих и сами оболевали од те заразе.

Холандски лекар и ратни хирург др Аријус Ван Тиенховен, који је у склопу медицинске мисије своје земље дошао у Ваљево да учествује у сузбијању тифуса, за изузетне заслуге у сузбијању епидемије тифуса и лечењу оболелих проглашен је за почасног грађанина Ваљева. У својој књизи „Са Србима у Србији и Албанији 1914-1918“ описао је прилике у овом крају и како се он лечио од те опасне болести. Тим поводом поред осталог пише и ово:

„...Лебдео сам између живота и смрти 16 дана. Лечио ме је др Селимир Ђорђевић, стављајући ми хладне облоге, дајући ми инјекције комфора, уз обилну хидратацију водом, кафом или чајем. Уз ово давали су ми млеко са коњаком и 0,25 мг. кинина...“

Нагласио је да је у холандској медицинској мисији, која је радила у Ваљеву, од четрнаест лекара колико их је било, од пегавца оболело девет и да су сви лечени на исти начин. Истовремено, да је у самој болници у то време смртност била преко 90% и да је међу лекарима владало мишљење „да је пегавец у Србију донет са руског фронта, одакле су аустријске трупе пребачене на границу Србије“.

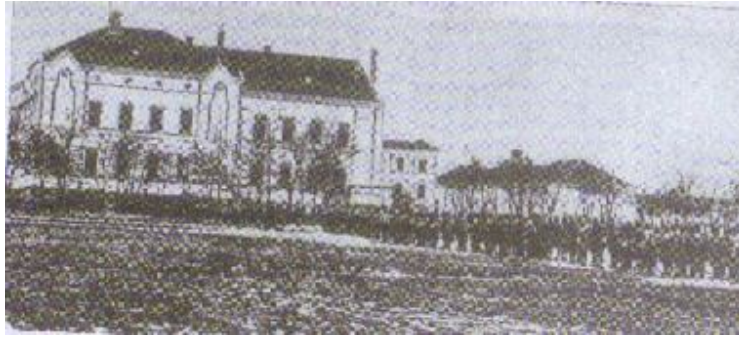
У жељи да се сузбије епидемија у целини шеф енглеске војне мисије дошао је на идеју да пару насталу кувањем воде у једном металном бурету, преко цеви одводи до другог бурета напуњеног одећом, у којој ће висока температура уништити присутне бактерије. Модел оригиналног тзв. „српског бурета“ дуго је стајао испред главне војномедицинске наставне установе у Великој Британији. Распрострањено је уверење да је тај проналазак учинио да се епидемија сузбије у рекордном року, већ у лето исте године. Међутим, пуковник Стронгф, шеф Америчке мисије, сматрао је да главна заслуга за успех припада високој мотивисаности становништва и њиховој жељи да се у циљу ефикасног отпора непријатељу, што пре ослободе пегавца, па наводи примере инвентивности противепидемијске борбе у селима до којих „српско бурет“ није стигло.

Др Селимир Ђорђевић није лечио само оболеле припаднике страних медицинских мисија у ваљевском крају одмах по њиховом доласку и оболевању већ је са њима присно сарађивао. Давао им је почетне информације, помогао да што пре поставе адекватну организацију и увек био на услузи. Све то није му тешко падало јер се и сам школовао на западу а добро је знао француски језик, па се лако са многима споразумевао. Добрим делом захваљујући његовом раду др Тиенховен је имао добро мишљење о српским колегама а угушење заразе приписивао је у првом реду организацији и ваљаности српске санитарске службе, па тек онда помоћи страних санитарских мисија.

Прерана смрт

Усред највеће епидемије тифуса др Селимир Ђорђевић је био јунак у правом смислу те речи. Као срчан и храбар борац свакодневно се кретао у

маси тифусних болесника, који су од њега тражили помоћи⁵². Разболео се јануара 1915. године од тифуса и после првих тифусарских мука, кратког и тешког боловања трајно су се затвориле његове племените и живахне очи. Умро је 6. фебруара 1915. године, у болници смештеној у касарни Петог пешадијског пука⁵³. Занимљиво је да ни његова смрт није уписана у црквене умрлих из тог периода⁵⁴.

Касарна V пешадијског пука у Ваљеву, у којој је била Трећа резервна војна болница у којој је умро др Ђорђевић

Умро је као жртва пегавца, тада најстрашније болести. Био је трећи лекар из Ваљева који је умро од пегавог тифуса (после др Павла Војтеха и др Драгиње Бабић). Тим поводом професор Милорад Ђерић је говорио: „Може ли им се одрећи да нису били дивови?... Колико су Ваљеваца отргли од смрти, Селимир, Павле и Драга, немогавши да се од ње отргну сами.“⁵⁵ Умро је у 48 години живота, у најбољим годинама и са богатим искуством и тако се придружио оној легендарној и историјској чети наших лекара које је покосила „балканска куга“, у време када су нам били најпотребнији и и када их је било тако мало

Умро је као сиромах. Као што написасмо иза себе није оставио потомство али ни кућу, ни аутомобил, а камоли било какав луксуз. Његова смрт потресла је Ваљево и растужила све који су га познавали. И поред ангажовања других наших малобројних лекара, па и оних из страних мисија, његова смрт изазивала је безнађе. Многе је напустила нада и храброст сазнањем да је из њихове средине ишчезао човек који им је својим знањем, држањем и пожртвовањем уливао наду и одржавао грађански морал.

Нешто више светла на његово лечење и сахрану баца текст саопштења⁵⁶ које су 20. априла 1915. године из Лесковца упутили јавности,

⁵² Др Војислав Суботић: ПОМЕНИК ПОГИНУЛИХ И ПОМРЛИХ ЛЕКАРА И МЕДИЦИНАРА У РАТОВИМА 1912-1918, РЕДОВНИХ, ДОПИСНИХ И ПОЧАСНИХ ЧЛАНОВА, ОСНИВАЧА, ДОБРОТВОРА И ЗАДУЖБИНАРА СРПСКОГ ЛЕКЛАРСКОГ ДРУШТВА 1872-1922, Београд, 1922, 33.

⁵³ Драгољуб Дивљановић: ЛЕКАРИ ПОМРЛИ У ТОКУ ЕПИДЕМИЈЕ ПЕГАВЦА У ВАЉЕВУ 1914-1915. године, Архив за историју здравствене културе Србије, Београд, 1985, бр 1-2, стр. 75. Каталог „ВАЉЕВСКА БОЛНИЦА 1914/15, Ваљево, 1990, 15.

⁵⁴ Борислав Бора Вујић: ЗАПИСИ О СТАРОМ ВАЉЕВУ, Ваљево, 1987, 121.

⁵⁵ Драгољуб Дивљановић: ПЕГАВИ ТИФУС У СРБИЈИ. Научни скуп „Србија 1915. године, Београд, 1986, стр. 108.

⁵⁶ „ПОЛИТИКА“, Београд, 24. мај 1915, 4.

поводом преране смрти, неутешна мајка, сестре и браћа, а у коме пише да је он лежао далеко од њих окружен пажњом многобројних колега и пријатеља. Потом стоји и ово: „Ми их све молимо да приме нашу дубоку захвалност, али се веома осећамо обавезним свима лекарима града Ваљева, г. г. пуковнику др Ђоки Владисављевићу, др А. Винаверу, др Влади Поповићу оператору, др Радаковићу и др Баћевићу који су непрекидно бдили уз постељу доброг нашег Селимира и улагали сав свој труд да га спасу од тешке болести и који су његову смрт објавили засебним плакатама у којима су изнели високо признање и љубав према своје колеги.

Особиту захвалност дугујемо Касији Милетић болничарки, која га је као сестра неговала и дању и ноћи бдила над нашим драгим болесником и највеће нам услуге учинила приликом опела и сахране његове, уз припомоћ Гаврила Гајића економа, који се и за живота и приликом сахране драгог нашег Селимира непрестано налазио уз њега а коме смо јако захвални.

Госпођи и Господину Вукосављевићу адвокату, нарочито смо захвални на великим пријатељским услугама који су чинили своје пријатељу и другу и пре и за време болести, као и нама доцније.

Г. Милошу Ђорђевићу, нач. окр., искрено захваљујемо на многим услугама учињеним драгом нашем Селимиру и нама.

Свештеницима: г.г. проти Станку Ивановићу, Милошу Јеротићу и Богољубу Милошевићу који су чинодејствовали и при опелу и погребу, јако смо захвални, као и чиновницима полицијске и свих осталих струка и многобројном грађанству који су племенитог покојника испратили до вечне куће.

Срдачно захваљујемо личним пријатељима и грађанима града Јагодине који су смрт ранијег свога „доброга доктора објавили огласом и плакатима са изразима пуним поштовања и љубави“. Потом следе речи захвалности војводи Мишићу који је послао први писмени доказ своје искрене жалости за њим, а потом и свим другима који су им послали изразе саучешћа и свим осталима који су га искрено ожалили.

Упркос забрани јавних погребачких поворки (као и сваког другог окупљања грађана) испраћен је и сахрањен у присуству неколико десетина окупљених грађана на гробљу на Баиру. Покопан је поред млађег брата Драгутина. Четири године касније ту је сахрањена и њихова ојађена мајка.

Писали су о њему

О поштовању и уважавању др Селимира Ђорђевића, као лекара хуманисте говори и чињеница да су вести или какав други прилог о његовом одласку са овог света објављивали многи тадашњи листови. Скоро да није било значајнијег листа који бар није регистровао његову смрт. А не мали број њих је и објавио некрологе или читуље.

Тако је београдски лист „Пијемонт“⁵⁷ поред осталог писао: „У Ваљеву је прексиноћ умро од тифуса физикус Округа ваљевског др Селимир Ђорђевић. Ово је једанаеста жртва загађених ваљевских болница.

Покојни Ђорђевић је био један од најуспешнијих и најчовечнијих лекара у Србији, а уз то ретко образован и благородан човек. Ваљевци нису никад имали душевнијег и заузимљивијег лекара од пок. Селимира. Због тога је он уживао симпатије и поштовање свих слојева ваљевског грађанства.

Честиту и родољубиву породицу његову рат је сасвим завио у црно. У септембру му је погинуо брат Цета; пре неколико дана му је умро и зет др Марић лекар, а сад у борби са епидемијом срушио се и он, глава и хранилац породице.“

Већ у сутрашњем броју овог истог листа објављена је и породична читуља у којој пише: „Др Селимир Ђорђевић, окр. физикус у Ваљеву, до крајности нежан син, до крајности нежан брат, испустио је своју душу 6. фебруара 1915. године у 4 сата и 30 минута по подне у Ваљевској болници. И он је пао као жртва своје дужности, која му је била јеванђеље кроз цео његов живот; пао је исто онако као и његов млађи брат Драгутин Цета Ђорђевић, пешадијски мајор прошле године на Гучеву, на коти 708...“

О др Ђорђевићу у листу „Балкан“⁵⁸ М. Н. Богичевић је објавио следећи текст: „Хоћу да припалим свећу сећања, на један рано преминули живот на једну добру, племениту и благородну душу, да дигнем крајичак завесе заборава, који покрива, чувеног по доброти, свести и љубави, једног ретког човека поч. др Селимира Ђорђевића из Ваљева“. Текст се завршава апелом да се на „видан еклатантан начин да изрази љубави и благородности према др Селимиру Ђорђевићу“.

Београдска „Самоуправа“, у броју од 25. фебруара 1915. године, пише о др Ђорђевићу и ово: „То је био добар човек. Тако ће рећи сви његови познаници. Он је био скроман, вредан и савестан лекар. То ће рећи сви његови многобројни пацијенти. Он је био племенита душа, лепе интелигенције, чврста карактера, искрен друг и поуздан пријатељ. То ће са уздахом искреног бола и топла саучешћа рећи сви његови суграђани међу којима је живео, радио и другима добро чинио.“

„Радничке новине“⁵⁹, у броју 54. за 1915. годину, истичу: „Др Селимир је био један од оног малог броја наших лекара који пре свега знају само своју дужност. У ниске, мемљиве избице сиромашке, разбацане по периферији вароши, улазио је исто тако радо као и у богато намештене салоне газдаша ваљевских. Трчао је са једног краја вароши на други и није знао за одмор. Као управник четири ваљевске болнице радио је до посртања. Свуда је он морао стићи и све прегледати, контролисати. Никада није имао ни толико времена да се честито прихвати и одмори. И пред оваквим истинским напорним радом морали су се постидети сви они „дворски“ и „јако учени“ лекари. Његово силно пожртвовање ишло је до

⁵⁷ ЂОРЂЕВИЋ ДР СЕЛИМИР, „Пијемонт“, Београд, 9. фебруара 1915, стр. 2.

⁵⁸ М.Н. Богичевић: ЈЕДНА НЕЗАБОРАВНА УСПОМЕНА, „Балкан“, Београд, бр. 897.

⁵⁹ Н. Н. ПОД РАТНОМ КОСОМ, Радничке новине, Ниш, бр. 54, од фебруара 1915. године

фанатизма, коме хиљаде имају захвалити што и даље гамижу овом земљом. Савестан и ретко поштен рад учинили су га најпопуларнијим човеком у Ваљеву“.

Поводом смрти др Селимира Ђорђевића његовој породици стигли су бројни телеграми саучешћа. Легендарни српски војвода Живојин Мишић у обраћању његовој мајци написао је:

„Поштована госпођо,

Молим Вас да верујете да сам изненађен вешћу о смрти Вашег милог сина и нашег јединственог, савесног и неуморног лекара доктора Селимира, који је са необичном савесношћу и са самопрегоревањем јурио у помоћ свима који беху пали у чељусту заразе. Молим Вас, поштована госпођо, утешите се том страшном судбином која Вас је задесила и верујте да смрт поч. др Селимира оплакују и жале сви који су и само чули за његово име, јер је живот свој заложиио за спас свога народа и војске, које је волео жаром целокупног свог бића.

Нека му милостиви Бог подари потпуно заслужено Рајско насеље. С особитим поштовањем Живојин Мишић војвода“.⁶⁰

Живојин Мишић (1875-1921), легендарни српски војвода у Балканским ратовима и на почетку Првог светског рата. На слици са својом војском у Краљевској војсци Српске у Краљевини Србији током Балканских ратова.

Лекари града Ваљева објавили су у плакатима, штампаним у штампарији Димитрија А. Славуја, његову смрт следећим речима.

„И на Окружној болници и на Начелству вију се данас црне заставе. Умро је др Селимир!... Умро је од пегавог тифуса!... Какав је губитак за Ваљево смрт овог племенитог човека и великог лекара – то не зна само Ваљево, то зна Србија. Велики покојниче! Ти си нам био пример, како се ради за земљу. Ти си нам и пример како се за земљу умире! Лака ти српска земља.... Лекари града Ваљева, 7. II 1915. год.“

Друга посмртна листа оштампана је и обелодањена 15. марта 1915. године. На њој су исписана имена др Селимира Ђорђевића физикуса округа ваљевског, др Димитрија Марића, физикуса округа косовског (зета др

⁶⁰ Велибор Берко Савић: ВОЈВОДА ЖИВОЈИН МИШИЋ - СПОМЕНИЦА, Ваљево, 1989, 223 и 224.

Селимирова) и Драгутина Ц. Ђорђевића (брата Селимировог). Она је штампана поводом њиховог парастоса одржаног у Јагодини.

Десетак и више година касније

Ни деценијама касније др Селимир Ђорђевић у Ваљеву, па и у Србији, није заборављен. О њему се и даље говори и пише. На први поглед рекло би се и доста. Међутим, ако се пажљивије прочитају па и анализирају објављени текстови лако ће се уочити да се најчешће понављају већ познати детаљи из његовог живота и рада. Ипак, издвајамо неколико нових детаља објављених у нашој штампи.

Десет година касније београдски дневни лист „Политика“, у свом броју од 26. фебруара 1925. године, објавио је текст Др Чед. М. Михаиловића под насловом „Десетогодишњица лекарског помора у Великом Рат“. У њему дословно пише: „Дуго би било све их наређати, али нам је срцу драго помислити на једног од њих, који је као њихов представник, оличавао савесност и преданост тешкој лекарској служби добротом свога срца и својом способношћу. Какав је био др Селимир Ђорђевић“. Истовремено је саопштио: „Племенитим и милосрдним својим неуморним радом стекао је др Селимир љубав Ваљеваца, те су решили да му подигну надгробни споменик“.

Три године касније, учитељ Живорад Нешовић, у „Гласу Ваљева“ подсећа шта је све др Селимир Ђорђевић радио и урадио службујући у Ваљеву. Потом са горчином констатује да су се Ваљевци омиљеном лекару одужили тиме што су једну забачену и једнострану уличицу, са свега неколико кућа, чијом другом страном иде поток Љубостиња, „којом је за време рата идући у касарну Петог пука, др Селимир буквално посртао“ – назвали Шеталиштем др Селимира Ђорђевића.

Историчар старог Ваљева Рад. М. Драшковић у овдашњем недељнику „Напред“, од 22. јануара 1965. године, такође је подсетио на неке детаље из његове биографије и констатовао да је др Селимир Ђорђевић управник Окружне болнице у Ваљеву био један од најпоштованијих људи у Ваљеву свога времена. Због тога је, по његовим речима, Селимирова смрт фебруара 1915. године болно одјекнула у јавности.

У својој рукописној заоставштини др Миливоје Миленковић, некада и сам очни лекар у Ваљеву, поред осталог оставио је и биографију др Селимира Ђорђевића коју је сачинио 1965. године. Тамо поред осталог пише: „Успомена на њега живи и данас у граду који није успео за педесет година да том човеку, оличењу доброте и пожртвовања, подигне споменик захвалности. Парадоксално, зар не?“ Даље др Миленковић пише и ово: „...био је скроман и неуочљив у животу, ненаметљив и повучен, приступачан и уздржљив и трагови те племенитости и доброте и данас живе у граду Ваљеву, где не угасле успомене на др Селимира и данас живе, као какав величанствени споменик, иако споменика нигде нема“⁶¹.

⁶¹ Драгољуб Дивљановић: ЛЕКАРИ ПОМРЛИ У ТОКУ ЕПИДЕМИЈЕ ПЕГАВЦА У ВАЉЕВУ 1914 – 1915. ГОДИНЕ, у Архиву за историју здравствене културе Србије, Београд, 1985, XIV,1-2, 76 и

Почасти

За своју предану службу покојни др Селимир Ђорђевић био је одликован орденом Светог Саве III степена, Таковским крстом IV степена, Медаљом за ревносну службу и орденом Црвеног Крста⁶².

На простору где је било Баирско гробље 1960. године подигнут је Споменик борцима револуције и народноослободилачког рата у лику народног хероја Стевана Филиповића под вешалима, са спомен парком. На том простору остала су још само два спомен обележја⁶³. Једно је америчком лекару јеврејског порекла др Самјуелу Куку, који је одбио да убризга себи последњу вакцину и спаси живот већ је то учинио српском војнику. Друго је његов скроман и једноставан споменик који и сада стоји у сенци борова. На њему једноставно пише „Доктор Селимир Ђорђевић“, а поред њега утиснуто је и „мајка Софија“. Овај необичан споменик симболизује личност др Селимира Ђорђевића, његову снагу воље, скромност и једноставност, а уклесано име његове мајке као да сведочи о његовом првом учитељу који га је учио о љубави према човеку и својој домовини.

Племенитим и милосрдним својим радом стекао је др Селимир љубав Ваљеваца а тако је било свуда где је живео и радио. Да се његово дело високо цени и поштује у граду на Колубари говори неговоње традиција на њега. Пре свега да је сачуван његов гроб и надгробни споменик на Баиру иако је Баирско гробље измештено. Она улица што води од Душанове до Синђелићеве улице (или Улице војводе Мишића) покрај Љубостиње и даље носи његово име и презиме. Испред управне зграде Здравственог центра (некад двориште некадашње Школске поликлинике) у Ваљеву налази се његова спомен-биста⁶⁴, рад Николе Јанковића академског вајара из Београда.

Испред управне зграде Здравственог центра (некад двориште некадашње Школске поликлинике) у Ваљеву налази се његова спомен-биста, рад Николе Јанковића познатог академског вајара из Београда. Њу је изгледа поклонила докторова породица, којој припада и академик Љубица Марић.

Поводом педесетогодишњице смрти др Селимира Ђорђевића у Ваљеву је боравила његова сестричина - композитор Љубица Марић. Донела је на поклон Народном музеју делове народне ношње коју је пре 60. година др Селимир Ђорђевић купио на Косову. Обишла је на Баиру гроб у

⁶² Др Војислав Суботић: ПОМЕНИК ПОГИНУЛИХ И ПОМРЛИХ ЛЕКАРА И МЕДИЦИНАРА У РАТОВИМА 1912-1918, РЕДОВНИХ, ДОПИСНИХ И ПОЧАСНИХ ЧЛАНОВА, ОСНИВАЧА, ДОБРОТВОРА И ЗАДУЖБИНАРА СРПСКОГ ЛЕКАРСКОГ ДРУШТВА 1872-1922, Београд, 1922, 32.

⁶³ Милча Мадић: ВАЉЕВСКА ВАРОШКА (ГРАДСКА) ГРОБЉА, Гласник Историјског архива Ваљево, бр. 39, Ваљево, 2005,

⁶⁴ Пре неку годину та биста др Селимира Ђорђевића била скинута са постамента и склоњена али је, брзом и успешном интервенцијом надлежних органа, пронађена и враћена на своје место.

коме је сахрањени др Селимир Ђорђевић, његов брат Драгутин (погинуо 1914. на Гучеву) и њихова мајка⁶⁵.

Спомен биста др Селимира Ђорђевића
пред управном зградом Здравственог центра Ваљево

При Средњој медицинској школи у Ваљеву, на заједничкој седници Радне заједнице и Наставничког већа школе, коме су присуствовали и представници свих ученичких органа, организација и секција, одржаној 31. маја 1968. године, донета је одлука да се оснује Фонд „Др Селимир Ђорђевић“ са циљем да чува успомену на његов лик и пожртвован рад. Иницијативу за његово оснивање покренула је његова сестричина Љубица Марић, која је и приложила милион динара добијених уз Седмојулску награду, за његов рад.

У складу са чланом 24. Закона о задужбинама, фондацијама и фондовима овај фонд је регистрован код Министарства културе Републике Србије, под бројем 022-2176/91-09, од 10. октобра 1991. године. Располовивим средства тог фонда располаже Одбор састављен од шест чланова, у који по три члана делегирају Савет школе и Школска заједница ученика. Чланови тог одбора бирају се на две године. Поред оснивачког прилога, приходе фонда чине: нова улагање оснивача, средства наплаћена издавањем дупликата сведочанства, диплома, уверења, потврда, завештања и добровољних прилога појединаца, предузећа, радних и друштвених организација, прихода од организовања приредби, културних и јавних манифестација, уписнине ученика. Средства фонда се воде на редовном жиро рачуну школе, на посебном конту и не улазе у укупан приход школе а троше се за помоћ сиромашним ученицима ради набавке школског

⁶⁵ Радован М. Драшковић: ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ОД СМРТИ ДР СЕЛИМИРА ЂОРЂЕВИЋА, „Напред“, Ваљево, бр. 836, од 22. јануара 1965, 7

материјала (књига, свески и другог прибора), лечења и опоравак ученика⁶⁶. Ученицима који у току четворогодишњег школовања у овој школи, постигну одличан успех, додељује се награда у висини од 50 до 100 % износа цене матурске стручне екскурзију⁶⁷. Одбор Фонда о свом целокупном раду, активностима и финансијском пословању подноси извештај Савету школе.

У овој школи налази се и витрина у којој се поред осталих чувају предмети који су припадали др Ђорђевићу и документа која верно одсликавају његов живот и рад. Његов портрет се налази у Музеју Српског лекарског друштва у Београду. Треба погледати само тај портрет или какву његову другу фотографију и уверити се како са њих зрачи апостолски смешак, оличење доброте и самарићанства. Управо, такав је био др Селимир Ђорђевић скроман и неучљив у животу, ненаметљив и повучен, приступачан а суздржан, предан до крајности свом позиву.

Уместо закључка

Овај врли и племенити лекар, који на жалост није оставио дубљи траг у науци, али је оставио лепу успомену у струци. Још и више, остављао је комад по комад свога хуманог срца живим људима заслуживши тиме највиша наша признања. Зато га сачувајмо у мислима, у свом срцу као оличење доброте, племенитости, хуманости и многих других вредних особина.

Нека неугасле успомене на др Селимира Ђорђевића живе као величанствени светионик, као добар путоказ садашњим али и будућим генерацијама нашег народа.

⁶⁶ Решење Министарства културе Републике Србије, бр. 022-2 176/91-09, од 10. октобра 1991. године.

⁶⁷ Из архиве Средње медицинске школе у Ваљеву.